
KAJKAVSKA POEZIJA I BIBLIOGRAFIJA RADOVA MARIJE NOVAK U ČASOPISU KAJ

Među izrazitim pjesničkim individualnostima

Bogat i raznolik etnografski opus Marije Novak, uz temeljita i sintezna folkloristička istraživanja, pogotovo ona sažeta u neprocjenjivoj monografiji *Tragovi hrvatske mitologije* (2007.), donekle su zasjenila izvorni književni opus - kajkavski pjesnički i pripovjedački - te samozatajne, a svestrane autorice. Poezijom se bavila još za gimnazijskih dana, sudjelujući kasnije na smotrama i recitalima kajkavske lirike i objavljujući pjesme u njihovim izdanjima. Prvu kajkavsku zbirku *Čestitke i križi*, objavila je 1972. (predgovor – Joža Skok, tisak - TIZ „Zrinski“, Čakovec).

Njena je poezija antologizirana već i prije prve knjige. U izboru sa samoborske Smotre kajkavskog pjesništva *Horvacka zemlica* (1971.) – zbirku antologijske naravi, uvjetovanu izborom (recitalnih) radova dobivenih propozicijama natječaja – njen priređivač Joža Skok među ostvarenja 35-ero autora uvrštava dvije pjesme Marije Novak: *Čestitke*, *Strah me bilo*.

Na taj način i njezino pjesništvo vrednuje zajedničkim nazivnikom recitalnih radova koji iskazuju “šire vrijednosti od svog tematskog i jezičnog lokaliteta” (*Priređivačeve napomene*, str. 91), s dovoljno karakterističnih osobitosti koje naznačuju daljnji tijek i estetske vrijednosti revitaliziranog, neomodernističkog kajkavskog pjesništva. Upravo na tu revitalizacijsku značajnost razdoblja druge polovice 20. stoljeća na tijek suvremenoga kajkavskoga pjesništva upozorava Mladen Kuzmanović u svojoj *Antologiji novije kajkavske lirike* (Kaj 3-5, 1975.), ocijenjenom jednim od najdragocjenijih *Kajevih* časopisnih izdanja u prilog historiografiji kajkavskoga pjesništva (I. Kalinski) – sa zastupljenih 42 tadašnjih pjesničkih suvremenika, i to kronologijom njihove pojavnosti u književnosti, s opširnim predgovorom, rječničkim prijevodom, biobibliografskim bilješkama, te neusporedivom i preciznom *bibliografijom kajkavijanom*. Tim je značajnija antologičarova ocjena na koju podsjećamo, a veže se i uz pjesnički nomen Marije Novak. Naime, među “izrazite pjesničke individualnosti” u skupini pje-

snika rođenih od 1940-ih i kasnije – koje “treba izdvojiti (i zapamtiti!)”, a koji su dovoljno udaljeni “od međuratne tradicije” („a još više zaokupljeni vlastitim vizijama“) – Kuzmanović u strogom probiru sedmero autora ističe i pjesnikinju Mariju Novak (uz Zlatka Crneca, Vericu Jačmenicu, Ivu Kalinskoga, Zvonka Kovača, Stanislava Petrovića ...). Iz kajkavskoga pjesničkog opusa Marije Novak Kuzmanović u Antologiju uvrštava pet pjesama: *Čestitke*, *Malji bokčeki*, *Vu toj hiži*, *Zdenec sozi*, *Tenja*.

Svojevrsni kritičarski obzir spram kajkavske poezije Marije Novak daje i Ernest Fišer u proslavu svoje kultne knjige kajkavoloških rasprava i sinteza *Dekantacija kajkaviana* (IC “Revija”, Osijek 1981.). Među autore čiji poetski tekstovi – prema određenim osobitostima, kao i “mjestu i ulozi što ih imaju u poratnom kajkavskom pjesništvu”, “sigurno bi zaslužili književnokritičku opservaciju” – ubraja Mariju Novak (uz Vladimira Velčića, Boženu Loborec, Vericu Jačmenicu, Ivana Horvata, Paju Kanižaja, Stjepana Draganića, Blanku Dovjak Matković, Stjepana Jakševca, Mirka Radušića, Ivicu Jembriha, Melitu Runje, Ivana Kutnjaka ...). Njezin kajkavski opus kontekstualizira unutar, periodizacijski i tipološki, sve brojnije skupine kajkavskih pjesnika koji – stvaralačkim odnosom prema zbilji kajkavskoga jezika i Svijeta – pripadaju drugoj fazi semantičkoga shematizma, od 1970. do 1980. godine.

Iz zanimljiva pripovjednog opusa za djecu, Marija Novak u *Kaju* je objavila tek simbolično (*Posijane krafne*, npr.), dajući nam naslutiti osnovne karakteristike svog pripovjedačkog šarma: istančanu, a ujednačenu, razradu detalja te proniknuće u dječju psihu; prepletenost kajkavske (donjodubravске) idiomatike u dijalozima s etnografskim krokijima, te mudrosnim humorom. (Nadamo se da će, odavno za tisak pripremljena, knjiga njenih kratkih priča, jednostavno naslovljena *Lijepa priče*, kao i priređena druga knjiga *Hrvatske mitologije*, biti objavljene u dogledno vrijeme.)

Pjesme i kraću prozu Marija Novak objavljivala je u časopisu *Kaj* od 1975. do 1978. godine; raznolike etnografske, stručno-folklorističke studije, većinom s područja tradicijske kulturne baštine Međimurja i hrvatskih mitskih tragova izvan domaje, od 1978. do 1994., te osvrtne, prikaze i vijesti.

Članicom *Kajkavskoga spravišča*, društva za širenje i unapređivanje znanosti i umjetnosti, nakladnika časopisu *Kaj*, postaje 18. travnja 1978., sudjelujući predano u radu Izdavačkoga savjeta časopisa u više mandata. Širinom i pronicljivošću svog umjetničkog i znanstvenog zanimanja, Marija Novak prigrllila je širinu *spraviščajnskoga* (saborskoga) djelovanja naše kulturno-znanstvene udruge, poštujući njeno zalaganje za temeljne vrijednosti nacionalne kulture, obogativši nas, suvremenike i njene poklonike, nasljeđem koje tek otkrivamo.

Zahvalno, *Uredništvo*.

BIBLIOGRAFIJA RADOVA MARIJE NOVAK U ČASOPISU KAJ

Novija / suvremena (kajkavska) književnost:

NOVAK, Marija. Pjesme: Čestitke; Malji bokčeki; Vu toj hiži; Zdenec sozi; Tenja. /Antologija novije kajkavske lirike/. 8 (1975) 3-5, 194-197.

NOVAK, Marija. Proza: Posijane krafne. /Starija kajkavska književnost i suvremena kajkavska proza/. 10 (1977) 6-8, 109-118.

NOVAK, Marija. Pjesma: Medvena pogača. /Suvremeni kajkavski pjesnici/. 10 (1977) 11-12, 33.

NOVAK, Marija. Pjesme: Razmem; Saki za se; Srečno!; Dobro jutro!; Međimorka; Jesen v protuljetjo; Ljubaf; Noč. 11 (1978) 5, 17-20.

Tradicijska kultura/ folklor, običaji; etnologija / etnografija:

NOVAK, Marija. Berba. 11(1978) 1, 42-44.

NOVAK, Marija. Domaćica o akademiku. (Jela Pavčec o dr. Vinku Žgancu). 11 (1978) 1, 57-59.

NOVAK, Marija. Svatovska znamenja u donjem Međimurju krajem prošlog pa do sredine ovog stoljeća. 12 (1979) 1, 75-82.

NOVAK, Marija. Međimurske pisanice. /Stoletni kaj kalendar/. 16 (1983) 3, 77-84.

NOVAK, Marija. O postanku pjesme "Šume, šume" i partizansko kolo u Međimurju. 18 (1985) 1, 67-78.

NOVAK, Marija. Donjodubravski pastiri u prvoj polovici 20. stoljeća. / Usmene kajkavske bajke/. 18 (1985) 5-6, 19-38.

NOVAK, Marija. Etnografske veze Karaševa i Međimurja. 27 (1994) 2-3, 31-49.

NOVAK, Marija. Starohrvatsko sakralno kolo. (Uz 900. obljetnicu Zagrebačke /nad/biskupije). 27 (1994) 4-5, 111-126

Osvrti, recenzije:

NOVAK, Marija. Hrvatsko pjesništvo u Mađarskoj. (Đuro Vidmarović: Suvremeni tokovi u pjesništvu mađarskih Hrvata). 25 (1992) 4, 93-93.

Kronika kajkaviana:

NOVAK, Marija. Proslava 100. obljetnice rođenja akademika Vinka Žganca. 24 (1991) 1, 83-86.

[*Iz Bibliografije časopisa Kaj, 1968-2010. Priredila: Marija Roščić. Kaj, XLIV, br.3-4, (2011): br. 310-311, sv. 217*]

† *Marija Novak*

ČESTITKE I TENJA

Iz kajkavske poezije

MEDVENA POGAČA

Skrbna i delatna kakti prava mati,
Švicna i soznata kak z drobnom decom dovica,
Preštimana, tiha gizdava zvezdica.

Z kervavemi žulji sakom stola prestre.
Slatki je njen kruh, ljubaf – zlamenje.
Vanjkošec je mefki, bogate senje.

Tenjke žice tamborice,
Drfteči žganci, duša fijolice.
Zlatno sonce i mesec namigač,
Reč kak z cukorom posoljeni kolač.

Čerljene ruže i plot z vodom spljeteni,
Žoto zrnje i falat nebeskoga neba.
Jen zbor pevača.
Ravnica međimorska – medvena pogača.

Kaj, 11-12/1977.

LJUBAF

Tak si denes fajni!	Kufica za to je kriva?
Pravi šipek z gecemanjskog vrta!	A je,
Rescvel si se	V srco se nekaj čerljenoga skriva.
Kak mak v poljo pšeničnoga žita	

NOČ

Obljekla si je	Stiha, tak stiha
Srebrnemi zvezdicami	Gazila sem beljino njeno,
Zimsko suktno,	I zibala noč pospano.
Do glježnja samo.	

JESEN V PRUTULJETJO

Bistri đurđeki	Tam malo dalje,
Po grobijo	Smrkava se.
Široko gljede, gljede	Brazde!
Kaj da iščejo zgubljene sreče.	Počesane kak snehe
Spod zbuđene građe fijoľjice	Senjaju žetve.
Diše, dišeće diše,	I makar
Jednako se mrtve mire.	Čistom se do hižnoga poceka,
Ljeva pak desna	Protuletje z menum koraca
Po mefkoj travi kljeca.	Mi se čini
Glasi se saničica.	Da ne doga moja steza!?
Odgovora nega.	

Kaj, 5/1978.

ČESTITKE

Badnjak je.
Pri saki hiži svetlo celo noč.
Pomalji idem.
Gljedim po što zna kuljko pot
vuljico dobro poznato,
široko, blatnjavo.
Smeje mi se naša hižička od dalječ
i kak da viče:
Hodi fljetno, fljetno hodi!
Žurim se,
niti si snega ne stepem
sâ snežna i zadihana
v toplo kuhinjo zajdem.
Betljehem na stolco stoji
sê se bljeska
i puno, puno sveči gori.
Kak je ljepi! Kak je ljepi!
Mama išče nigdar smo ne imelji

tak ljepo okinčenoga bora!
I ja sem donesla za bor đunde
i Vam pomaranđe.
A ona – samo kre šporheta sedi,
z mokrim jočima gljedi
i čestitke broji.
Kaj Vam je mama?
Zakaj ste tak tožni?
Ste morti betežni?
Ah, nikaj, zdehnola je
teško kak nigdar.
Se zmisliš kuljko vas je negda
oko stola za pogačom bilo,
po slami kopicalo,
za polježaje hodilo,
a ve čestitke, čestitke, samo,
čestitke...

TENJA

Grad je v črnini.
Nikoga nema.
Stala se, pogljedala gori,
Njena zvezda je mala,
Tak mala kaj komaj se vidi.
Najempot je vrisnola
Na posteljo opala.
Gljedi, ljudi išče gljedi

Ta tenja od betega
Z bljedemi joči.
Grad je v črnini.
Stala se jena črna tenja,
Hljemba gori-dolji po hiži
Se po menje i menje
Vustaja, vustaja
Jena črna tenja.

ZDENEK SOZI

Kaj sem imela fčera?

Kaj imam denes?

Ne moči videti, pajdaši moji,

Zdenec sozi s ljistjem zametani.

Naj veter puhati,

Najte ljisti šošnjati,

Kaj je bilo fčera

Kaj je bilo denes.

(Antologija novije kajkavske lirike; uredio - Mladen Kuzmanović, Kaj 3-5/1975.)